

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ

BİTİRME TEZİ

“FARK EDİLMİYEN YAŞANTILAR VE AŞK”

Rehber Öğretmen: Işıl ÇIRAKOĞLU

Öğrencinin Adı: Ömercan

Öğrencinin Soyadı: DENİZ

Öğrencinin Numarası: 1129-0002

Sözcük Sayısı: 3577

Tez Konusu: Orhan Pamuk'un Sessiz Ev adlı yapıtında aşk izleği nasıl işlenmiştir?

ABSTRACT(ÖZ)

A1 Türkçe dersi bitirme tezi olarak yaptığım bu çalışmada Orhan Pamuk'un Sessiz Ev adlı yapıtını seçtim. Bu seçimimin nedeni, aile yaşantısının bireyin yaşamındaki yerini incelemek ile aşkın ele alınışındaki farklılıkları ve yaşanışındaki engelleri gözlemek isteğimdir. Bu isteğime uygun olarak yapıtı aşk ve inanç, aşk ve siyaset/ideoloji ile aşk ve maddiyat olmak üzere üç anlamsal kesit içerisinde inceledim. Giriş bölümünde anlamsal kesitlemelerim hakkında genel bir bilgi sundum, yapacağım tez ile amaçlamayı hedeflediğim sonucu belirttim. Gelişme bölümünde yapmış olduğum anlamsal kesitleme ile aşk olgusunun yaşanışına engel oluşturan üç kavramı aşk ve inanç, aşk ve siyaset/ideoloji ile aşk ve maddiyat kavramlarına değinerek inceledim. Sonuç bölümünde ise yaptığım incelemeleri ve bu doğrultuda giriş bölümünde amaçlamayı hedeflediğim sonuca vardığımı belirttim. Çalışmam sonucunda çalışmasıyla bireylerin aşk olgusuna yaklaşımının kişiden kişiye değişebileceği ve aşkın yaşanmasına birçok nedenin engel olabileceği sonucuna vardım.

Sözcük Sayısı: 138

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	2
İÇİNDEKİLER.....	3
I.GİRİŞ.....	4
II. GELİŞME.....	5-13
1. Aşk ve İnanç.....	6
2. Aşk ve Siyaset/ İdeoloji.....	9
3. Aşk ve Maddiyat.....	13
SONUÇ.....	15
KAYNAKÇA.....	17

I.GİRİŞ

Aşk bireylerin yaşamını şekillendirici bir etkiye sahiptir. Bu şekillendirme pek çok farklı biçimde kendini gösterebildiği gibi farklı unsurların aşk kavramı ile kurduğu anlamsal bağ, aşkın farklı boyutlarda gelişmesine olanak tanır. İnanç, siyasal ideoloji ve maddiyat bu farklı unsurlardan birkaçı olarak nitelendirilebilir. Bu bakımdan, özellikle günümüzde maddiyatın değerlerimize etkisini incelemek üzere bir edebiyat eserini, okumaya daha yatkın olduğum roman türünden örnekler seçerek belirlemeye çalıştım. Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan ve bu ödülü alma nedenleri ve yaşam biçimi nedeniyle çeşitli tartışmalara neden olan, gazete ve dergilerde röportajlarına, kitap eleştirilerine sıklıkla yer verilen Orhan Pamuk, yazar olarak ilgimi çekti. Onun, günümüz insanının değer yargılarını aşk kavramını merkeze alarak işlediği Sessiz Ev adlı yapıtını incelemek üzere seçtim. Orhan Pamuk ve yapıtları ile ilgili eleştirileri ve akademik yayınları gözden geçirdim.¹ Yazarın yapıtları ile ilgili çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezi olmasına karşın yalnızca bir araştırmacının onun romanlarındaki “aşk” kavramını incelediğini gördüm ve bu tezde aşkın yaşanıp yaşanmamasını belirleyen dış etkenleri incelemeye karar verdim. Bu dış etkenlerin, inanç, ideolojik saplantılar ve maddiyat olduğunu gördüm ve tezimi bu başlıklar içerisinde yapılandırdım.

Orhan Pamuk'un Sessiz Ev adlı yapıtı aslında bir kuşağın romanıdır; çünkü devrimci, siyasetçi ve zengin olma amacındaki üç torunun hikâyesini anlatmaktadır. Bu üç torunun birleştirildikleri yer, İstanbul'un dışında Cennethisar adı verilen küçük bir yerleşim yerinde yaşayan büyükannelerinin evidir. Babaanne, buraya, eşinin sürgüne gönderilmesi sonucunda yerleştirilmiştir ve bu öfke ile bir ansiklopedi yazmaya kendini adanmıştır. Bu sayede Doğu ile Batı arasındaki uçurumu kapatabileceği inancındadır. Torunlar bu eve, dedelerinin mezarını ve babaannelerini ziyaret etmek için gelip bir hafta burada kalsalar da roman aslında bu beş figür

¹ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

üzerinden büyük bir Türkiye panoraması sunmaktadır. Üstelik yapıttaki olayların 1980 yılında geçmesi de bu büyük tabloyu yansıtabilmek için bilinçli bir seçimdir. Bu tablonun içerisinde bir de aşk hikâyesi yerleştirilerek yapıtta insanın duygularında bile dış koşullara ne kadar bağımlı olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Roman günümüzde hâlâ etkisi süren Doğu-Batı çatışmasının somut adımlarla ve insanların beyninde çözümlenebileceği iletisini sunsa da duyguların maddiyata yenik düşmesini çarpıcı bir biçimde sunması bakımından ilgi çekicidir.

Orhan Pamuk, Sessiz Ev adlı yapıtında aşk kavramı inanç, siyasal ideoloji ve maddiyat kavramları ile olan ilişkisi çerçevesinde işlemiştir. Yazar bu doğrultuda çeşitli figürler üzerinden işlemiştir. Yapıt içerisinde figürlerinin geçmiş yaşantıları ve bugün kurdukları yaşamların şekillenmesi üzerinde durulmuştur. Bu tez çalışmasında aşk izleğinin figürlerin yaşantısında nasıl ele alındığı incelenmiş, gelişme bölümü şekillendirilirken yapıtta aşk ile ilişkin, ağır basan kavramlar seçilmiştir. Buna göre aşk izleği aşk ve inanç, aşk ve siyaset/ideoloji ile aşk ve maddiyat kesitleri üzerinden değerlendirilmek istenmiştir.

Bu bağlamda değerlendirilecek ilk kesiti olan aşk ve inanç Selahattin ve Fatma figürleri üzerinden incelenecektir. Selahattin ve Fatma arasındaki inançsal farklılıklar(Selahattin'in Tanrı'nın varlığına inanmayışı, bilime verdiği önem ile Fatma'nın dindar bir kişiliği oluşu) sonucunda aşklarının yaşanışında meydana gelen imkânsızlıklar boyutuyla aşk ve inanç kesiti incelenecektir. Aşk ve siyaset/ideoloji anlamsal kesitinde Hasan ile Nilgün figürlerinin ilişkisi sunulacaktır. Buna göre Hasan'ın ülkücü kimliğine karşılık Nilgün'ün komünizm siyasal ideolojisini benimsemesi, bu yönüyle aralarında fikirsel çatışmaların doğurduğu imkânsızlık boyutuyla aşk ve siyaset/ideoloji kesiti incelenecektir. Son olarak aşk ve maddiyat boyutunda Metin ve Ceylan figürlerinin ilişkisi sunulacaktır. Metin ile Ceylan ikilisinin ilişkisinde zenginlik-fakirlik zıtlığının oluşturduğu sosyokültürel farklılıkların doğurduğu sonuçlar ve Metin'in Ceylan'a beslediği tutkuyu dışa vuramaması ile incelenecektir.

Yapıtta aşk izleğinin inanç, siyaset/ ideoloji ve maddiyat gibi kavramların etkisiyle imkânsızlaştığı kanıtlanmaya çalışılacaktır. Anlamsal bütünlük içerisinde aşkın bireylerin sahip olduğu çeşitli farklılıklar nedeniyle yaşanmasının imkânsız bir hale gelebileceği sonucuna varılacaktır.

II.GELİŞME

II.1.AŞK VE İNANÇ:

Her bireyin kendine özel hayata dair bir takım görüşleri ve fikirleri vardır. Bu görüş ve fikirler zaman içerisinde şekillenerek bireyin yaşama yönelik algısını, tutumunu şekillendirir. Buna göre hayat algısı şekillenen birey kendi inançlarını geliştirir. Bu inançların en öne çıkanı dini yönde gelişen inançlardır. Dini inanışların toplumda çoğunluk tarafından kabul görmesine rağmen kimi bireyler dini kurallara inanmamayı tercih eder. Kendi içinde din haricinde tatmin olabileceği farklı olgular ve kavramlar benimser. Yapıtta belirtilen durum Fatma figürünün dini inanışlarının güçlü olmasına rağmen kocası Selahattin figürünün bunun tam tersi bir biçimde dini inanışları tamamen inkâr etmesiyle işlenmiştir. Bu haliyle ikilinin birlikteliğinde aşkın varlığı her ne kadar olsa da, ilişkilerinin zarar görmesi ve zaman içerisinde aşklarını yaşamalarının imkânsızlığı bu karşıtlık üzerinden verilmiştir.

Eserdeki odak figürlerden biri olan Fatma yaşadığı döneme ait kadınları yansıtan tipik bir Türk kadınıdır. Kitapta aynı zamanda büyükhanım olarak da adlandırılan bu figür dine önem veren ve dinen yanlış olduğu kabul edilen şeylere karşı çıkan bir kadındır. Aynı zamanda o dönemdeki kadınların çoğunda sindirilmiş bir düşünce yapısı görülmekte olup, evde sözü geçen erkektir, kararları verir. Erkeklerle çok soru sorulmaz düşüncesi hayatında yer etmiş bir figürdür. Selahattin figürü ise Fatma'nın tam tersine hayata bakış açısı tamamen batıcı ve bilimi, bilgiyi gerçek kabul eden bir figürdür. Fatma'nın tam aksine dini kuralları kabul etmez bilimsel olarak

kanıtlanmadığı için Tanrı'nın varlığını yok sayar. Bu düşüncelerini kanıtlamaya çalışan bir ansiklopedi yazmaya çalışır ve yaşamının odağına bu ansiklopediyi bitirme idealini yerleştirir.

Fatma ve Selahattin görücü usulü bir evlilik yapmışlardır. Evlilikleri her ne kadar görücü usulüne dayansa da Fatma, yalnız oluşu nedeniyle Selahattin'e karşı bir bağımlılık hissetmektedir ve her ne kadar hayata dair bazı görüşleri aynı olmasa da Selahattin'den ayrılmayı düşünmez *“Ben duracak değilim, âmâ Fatma nereye gidelim, bir şey söylesene! Ben susuyordum ve bu çocukmuş diye düşünüyordum. Evet, şeytan ancak bir çocuğu bu kadar kandırabilir, üç cilt kitapla yoldan çıkarılabilecek bir çocukla evlenmişim ben anladım”*(Pamuk,23). Buna ek olarak yapıtta, Fatma'nın Selahattin ile ilgili olan görüşlerinde geriye dönüş tekniği kullanılmıştır. Geriye dönüş tekniğine yer verilmesiyle Fatma'nın Selahattin hakkındaki görüşleri daha belirgin bir biçimde incelenmiştir. Evliliklerinin ilk yıllarında İstanbul'da yaşadıkları belirtilir ancak Selahattin figürünün siyasal etkinliğinin artması nedeniyle Talat Paşa kendisini İstanbul dışında bir yerde mesleğine devam etmesine zorlanmıştır. Böylece Cennethisar uzamına taşınırlar. Bu uzamda Selahattin batı kültürünü doğuya tanıtmak amacıyla ansiklopedi yazmaya başlar. Yazmaya ilk başladığı zamanlar karısına da vakit ayırmaktadır ancak ansiklopedi yazarken alkol kullanmaya başlayan Selahattin'in Fatma ile ilişkisinde ilk zıtlıklar bu süre zarfında ortaya çıkar. Anlaşamamalarının temel nedeni din olgusu üzerinde farklı düşüncelere sahip olmalarıdır. Fatma dindar bir figür iken Selahattin bunun aksine dini dayatma ve dogmaları reddeden, tanrının varlığı sorgulayan ve yaşadığı döneme göre 'marjinal' fikirlere sahip olan bir birey olarak kurgulanmıştır. İkisinin bu düşünce karşıtlığı Selahattin'in Fatma'yı azarlamasına ve onu cahil görmeye başlamasına sebep olur *“Doktor Bey, yahu çocuğu öldürecekmişsiniz, Allah yazmışsa zaten biz ne yapalım; Ne Allah'ı yahu, Allah yok, Allah öldü, Allahım tövbe de Selahattin, ne tövbesi be, budala kadın, bir de sen o aptal köylüler gibi saçmalama, utanıyorum senden”* (Pamuk,67). İlişkide Selahattin ve Fatma'nın arası gün geçtikçe açılmaya başlar. Bu süreç içerisinde eve Fatma'nın işlerini

kolaylaştırmak amacı ile bir hizmetçi tutulur. Selahattin figürü kafasındakileri boşaltabilmek, Fatma ile kavga ettikten sonra kendini rahatlatabilmek ve anlık şehvetlerini giderebilmek amacı ile hizmetçi kadın ile pek çok kez cinsel birliktelik yaşar. Bu cinsel birliktelikler uzun zaman sürer. Fatma, kocasının kendisini aldattığının farkında olduğu halde ve Selahattin figürünün hizmetçiden iki tane sakat çocuğunun farkında olmasına rağmen buna göz yumar. Fatma'nın bu göz yumuşunda dönemin toplumsal kuralları ve bu durumdaki bir kadına toplumun vereceği tepki ile bakış açısının önemi de gözetilir. Fatma bu durumundan rahatsızlığını belli etmeye cesaret edemez. “ *Allah yok, Fatma, bilim var artık. Allah'ın öldü senin, budala kadın! Sonra artık kendini sevmekten ve kendinden iğrenmekten başka inanacağı hiçbir şey kalmayınca çirkin şehvete kapılır, bahçedeki kulübeye koşardı. Düşünme Fatma. Bir hizmetçi... Düşünme... İki de sakat!*” (Pamuk,28).

Fatma'nın evde sıkışıp kalan yaşantısına rağmen, Selahattin mesleği olan doktorluğu yapabilmek ve para kazanabilmek için muayenesine gitmektedir. Selahattin'in bu yönüyle Fatma'nın aksine ev haricinde de bir yaşantısı süregelmektedir. Buna karşılık Selahattin, muayenehanesine gelen hastalarının düşüncelerinin kendisine uygun düşmemesi ve bundan dolayı onlara karşı takındığı sinirli tutum sonucunda hastalarını yitirmeye ve maddi açıdan sıkıntı çekmeye başlar. Bu durum kendisinin ansiklopediyi yazma sürecinde de bir engel teşkil etmektedir. Maddi açıdan kendini rahatlatabilmek amacıyla, Selahattin Fatma'nın ziynet eşyalarını satmaya başlar. Fatma bu durumdan her ne kadar rahatsızlık duysa da Selahattin'e olan bağlılığından dolayı mücevherlerin satılmasına engel olmaz “ *Ondan sonraki gelişinde kutudan pırlanta yüzüğümü çıkarmıştım. Anneannemin çeyizime kattığı zümrüt yüzüğü verdiğimde kar yağıyordu.*” (Pamuk,100). Aradan geçen yıllar içerisinde Selahattin ölüme yaklaştığını hissetmeye başlar. Kendi kurduğu dünyanın ve ansiklopedisini tamamlama yönündeki idealinden vazgeçmek zorunda hisseder. Yaptıklarını birer gençlik hevesi olarak yorumlar. Bu gençlik hevesi nedeniyle Fatma'ya karşı olan davranışlarından pişmanlık duyar

“Çamaşırhanedeki saçmalıklar için sana çok masraf ettirdim Fatma, diyordu, hepsinin çocukluk olduğunu söylemekte sen haklıymışsın, özür dilerim, evimize kuracağımız o amatör laboratuvarlarla bilime katkımız olacağını sanmak yalnız gençlik hevesi değil, aynı zamanda bilimin ne yüce bir şey olduğunu anlayamamaktan ileri gelen bir çocuklukmuş.” (Pamuk,138).

Aşk ve inanç izleğinin Selahattin ve Fatma figürlerinin aşklarının olumsuz yönde olgunlaşması üzerindeki etkisinin işlenişi; Selahattin ve Fatma'nın din boyutunda birbirine zıt görüşleri ile bilimin Selahattin figürünün düşüncelerinin gelişmesindeki etkisiyle verilmiştir. Bununla birlikte figürlerin birbirinden kopamayışı ve aralarındaki aşkın yaşanışının imkânsızlığına rağmen birbirlerine duydukları bağımlılık; her iki bireyin de yalnız oluşu, Fatma'nın Selahattin'den ayrılıp kendisine yeni bir hayat kurmayı deneyecek kadar cesaretli olamayışı ve Selahattin'in yazmakta olduğu ansiklopediyi tamamlayabilmek arzusu ile Fatma'nın sağlayacağı maddi desteğe muhtaç olmasıyla verilmiştir. Aşklarının yaşanmasını bu yönleriyle imkânsız bir hale içerisine girmiştir.

II.II. AŞK VE SİYASET/ İDEOLOJİ:

Yapıtın içinde geçtiği zaman 1980 yılının Temmuz ayına denk gelmektedir. Buna göre ülkede egemen olan iki farklı siyasal görüş komünizm ve ülkücülüktür. Belirtilen iki karşıt görüş nedeniyle toplumsal düzende sorunlar yaşanmakta, siyasal gerginlikten dolayı bireysel ilişkiler ve kurulan arkadaşlık, aile vb. gibi bağlar zarar görmektedir. Yapıtta her iki siyasal görüş de çeşitli figürler aracılığıyla yansıtılmıştır. Buna göre ülkücülük kavramı temel olarak Hasan, komünistlik kavramı ise Nilgün figürü üzerinden yapıtta ele alınmıştır. Hasan ve Nilgün'ün dönemin şartlarından dolayı imkânsızlaşan aşkları dönemim siyasal gerginliğinin getirdiği bir sonuçtur.

Eserdeki odak figürlerden biri olan Hasan lise öğrencisidir ancak derslerinde başarılı bir öğrenci değildir bu nedenle ailesinin baskısına maruz kalmaktadır. Çekingen bir karaktere

sahiptir bu nedenle yalnız olmayı çoğu zaman tercih etmektedir. Yalnız bir karaktere sahip olduğundan dolayı çok arkadaşı yoktur. Çocukluk aşkı Nilgün'dür ancak Hasan çekingen karakteri dolayısıyla Nilgün ile iletişim kurmakta zorluk çeker, duygularını kolayca dışa vuramaz. Hasan bununla birlikte yaşadığı dönemin siyasal gündeminde yer eden ve halk tarafından çokça benimsenmiş iki zıt siyasi görüş olan komünistlik ve ülkücülük görüşlerinden ülkücülük siyasi görüşünü benimsemiş olan bir figürdür. Nilgün figürü ise anne babasını genç yaşta kaybetmiştir. İki abisi ile birlikte yaşamaktadır. Nilgün ev yaşantısında meydana gelen tartışmalardan kopuktur, bu yönüyle masum ve saf bir kişilik yapısı vardır. Nilgün, Hasan'ın aksine ülkücülükten ziyade komünizm siyasi görüşünü benimsemiştir.

Hasan ve Nilgün çocukluk arkadaşlarıdır. Hasan, Nilgün'e karşı çocukluğundan beri kuvvetli duygular beslemektedir ve aradan geçen yıllar içinde de bu duyguları koruyabilmiştir. Nilgün'ün aradan geçen uzun yıllar sonucunda tekrar Cennethisar'a gelmesi ile Hasan Nilgün'ü görmekten mutluluk ve heyecan duyar ancak utangaç mizacı dolayısıyla Nilgün ile kolayca iletişime geçemez, kendi içinde ikilemler yaşar:

“...utanmazsam içeri girerim, merhaba derim, belki babaannelerinin elini öperim, sonra onlara merhaba derim, beni tanıdınız mı, ben çok büyüdüm derim, evet derler, tanıdık, küçükken çok iyi arkadaş değil miydik, konuşuruz ve böylece belki canımın bu pis sıkıntısını da unuturum da ben oraya şimdi gidersem. “(Pamuk,37).

Hasan bunun üzerine Nilgün'ü çeşitli zamanlarda takip etmeye başlar. Nilgün ile konuşmaya çekindiğinden tesadüfen karşılaşmak bu sayede de Nilgün ile konuşabilmek düşüncesi bu davranışının temel nedenidir. Hasan Nilgün'ü takip ettiği süre zarfında Nilgün hakkında kafasında çeşitli düşünceler kurar. Bu düşünceler nedeniyle de Nilgün ve çevresi hakkından olumsuz bir önyargı sahibi olur. Bununla birlikte her ne kadar önyargıları olsa da Nilgün ile kendisinin benzediğini düşünmekte, onu sahiplenmek istemektedir. Belirtilen sahiplenme

dürtüsü Hasan'ın sahip olduğu önyargılar ile birleşince Hasan Nilgün'e karşı kıskançlık geliştirir. Bu kıskançlık ile doğru ortantılı olacak şekilde de Nilgün'e ve çevresine karşı öfke beslemiştir . Buna rağmen Hasan çoğu önyargısında haksızdır “ *Biraz sustuk. Sonra gülümsedi ve ben de güldüm ve yüzünün uzaktan görüp sandığımdan bir başka olduğunu düşündüm. Aptal gibi terliyorum. Sıcaktan der. Susuyorum* ” (Pamuk,78). Hasan yine bir gün Nilgün'ü bakkala giderken görür ve onu izler. Nilgün ‘ Cumhuriyet’ marka bir gazete alır. Hasan bunu gördükten sonra Nilgün'ün komünist olduğunun farkına varır. Nilgün için üzüldüğünü belirtir ve onu küçükken ‘ iyi’ bir kız olarak gördüğünü anlatır. İyilik ve kötülük kavramının Hasan tarafından siyasal ideolojilere bağlı olarak verilmesi beraberinde Hasan'ın ve Nilgün'ün doğrularını oluşturmaktadır ki bu ‘doğrular’ tıpkı siyasal ideolojilerinde olduğu gibi çelişmektedir. Buna rağmen Hasan Nilgün'e olan aşkı nedeniyle onunla birlikte olmayı istemektedir. Bu Nilgün'den alıp sinirle aldığı tarağı çöpe atması ve oradan geri alması bununla birlikte de başka bir tarak alarak iki tarağı bir arada tutmak isteği ile görülür. Hasan her ne kadar düşünsel boyutta Nilgün ile farklılaşsa da onunla ortak bir paydada buluşmak istemektedir “ *Bakkaldan çıktım, şimdi ikimizin tarağı da aynı diye düşündüm... Kimse görmedi; görseler ne olacak! Şimdi cebimde iki tarak var Nilgün, biri seninki, biri seninkinin eşi! Böyle düşünmek hoşuma gitti. ‘* (Pamuk, 149). Hasan Nilgün'ün siyasal görüşünü ve ona karşı beslediği duyguları arkadaşları Serdar ve Mustafa'ya anlatır. Serdar ve Mustafa bu durumu hoş karşılamazlar ve Nilgün'e zarar vermek adına bir plan yapma girişimine girerler. Bunu öğrenen Hasan Nilgün'e bunu anlatmak ve kendini koruması adına tedbir almasını istemektedir. Bu düşünceler ile Hasan bakkala gider ve Nilgün ile konuşmak ister. Hasan'ın iyi niyetine karşın Nilgün Hasan'ın davranışlarını ve siyasal görüşünden rahatsız olmakta, onunla birlikte olmak veya bir diyalog içerisine girmek istememekte, kaçınmaktadır. Hasan buna rağmen Nilgün ile konuşmakta ısrarcıdır ve Nilgün'e yönelik sevgisini itiraf eder. Belirtilen durum sonucunda Nilgün Hasan ile kavga eder, Hasan Nilgün'ün söylediği sözleri kabullenemez ve Nilgün'e şiddet uygular “ ‘ *Manyak faşist, bırak*

beni!’ İşte böyle, ötekilerle birlik olduğunu itiraf etmiş oldu. Ben önce çok şaşırđım, ama sonra hemen oracıkta onu cezalandırmaya karar verdim ve vura vura cezalandırdım. “ (Pamuk,248).

Hasan sevdiği insana fiziksel şiddet uygulaması ve aralarındaki siyasal gerginliğin Nilgün tarafından sert bir biçimde dışavurumu ikilinin arasında meydana gelebilecek olası bir ilişkinin ihtimallerini ortadan kaldırmıştır. Hasan Nilgün’e vurmaktan dolayı kendini suçlu hissetmiş, Nilgün’ün hastalığının ilerleyerek Nilgün’ün beyin kanaması sonucu ölmesi ile de bu suçluluk duygusu kendisi adına taşınması gereken vicdani bir yük haline gelmiştir. Hasan Nilgün’ün ölümü ile birlikte Cennethisar uzamından ayrılma kararı alır ve kendisine yeni bir sayfa açmak ister. Cennethisar’dan ayrılmadan önce aldığı gazeteyi inceler ve Nilgün hakkında bir haber olup olmadığını inceler. Bu davranışı içerisinde Hasan korku ve kaygı duyar. Bunun temel nedeni kendi benliği içerisinde artık kendisini bir ‘suçlu’ olarak tanımlamasından kaynaklanmaktadır “ *Öğreteceğim, ama şimdi değil; şimdi, peki, ben de bir işleri olan ve sabah işlerine giden sizler gibi, hepiniz gibi bakın, kalabalık trene biniyorum, aranıza giriyorum. Vagonun içi kıpır kıpır insan sıcaklığıyla nemli ve sıcacık! Korkun benden, korkun artık! “ (Pamuk,294).*

Buna göre aşk ve siyasal görüş, ideoloji ilişkisi yapıtta Hasan figürünün Nilgün figürüne duyduğu tek taraflı aşk, bu aşkı Nilgün’e göstermek için sarf ettiği çabalar, Nilgün’ün komünist olmasını öğrendikten sonra ikili arasında meydana gelen iletişimsizliğin artması ve beraberindeki huzursuzluklar ile birlikte Nilgün’ün giderek Hasan’a karşı daha uzak bir tutum içine girmesi ve son olarak Hasan’ın öfkeli kişiliğinin etkisiyle Nilgün’ü sokak ortasında dövmesi sonucunda Nilgün’ün ölmesi, Hasan’ın duyduğu suçluluk ile ikili arasındaki imkansız aşk izleği üzerinden verilmiştir.

3. AŞK VE MADDİYAT:

Zenginlik ve fakirlik arasındaki sosyokültürel farklılıklar aşkın yaşanmasına engel olabilir. Bu yönüyle zengin ve fakir bireylerin aşkları çerçevesinde bir ilişki kurmaları zordur. Yapıtta belirtilen durum Metin ve Ceylan figürlerinin ilişkisi üzerinden incelenmiştir.

Metin geçimini matematik ve ingilizceden dokuma fabrikatörleri ve demir tüccarlarının çocuklarına özel ders vererek sağlamaktadır. Her ne kadar zengin kesime ders vermek istemesede geçimini sağlamak için bu durumu sürdürmek zorundadır. Bu yönüyle sosyokültürel açıdan geçim sıkıntısı çekmektedir. Nilgün figürü ise Metin'in tam aksine zengindir, geçim sıkıntısı çekmemektedir. Bunun yanı sıra güzel ve başına buyruk bir karaktere sahiptir.

Metin ailesi(Faruk ve Nilgün) ile birlikte Cennethisar'a gelmeye karar verdikten sonra eski arkadaşı Vedat ile görüşür. Vedat ile görüşür. Bu esnada kendine fakirliğini itiraf etmiş olur, durumunun farkında olduğunu belirtir: *“...ama benim babamın, beni on yıl sonra başına geçireceği bir takım tezgâhları fabrikası yok, iplik fabrikası yok, demir deposu ve dökümhanesi ya da Libya'da aldığı küçük de olsa bir ihalesi ve hatta bir ihracat ve ithalat bürosu da yok benim zavallı babamın. “ (Pamuk,46).*

Alıntı ile aktarılan sözler, aynı zamanda bir iç monolog örneğidir. Metin'in sosyokültürel durumunun daha belirgin bir biçimde yansıtılması amacıyla verilmiştir. Vedat figürü, Cennethisar uzamına hâkim olan ve semtin önde gelen isimlerinden birisidir. Vedat, Metin evine gelince Ceylan'lara gitmeyi teklif eder çünkü bütün arkadaş ortamı ordadır. Ceylan ile tanışan Metin, Ceylan'a âşık olur.

Metin, Ceylan ve Vedat'ın arkadaşları ardından tekneye binerler. Teknede Metin Ceylan ile iletişim kurmak ister. Bu iletişim ile birlikte Ceylan'a kendini sevdirmek istemektedir. Yaşadığı aşkın da karşılıksız biçimde olgunlaşmasını istememektedir. Buna rağmen yoksul

olması ve yoksulluğundan dolayı Ceylan'ın zengin sosyokültürel kimliğine karşı hissettiği cesaretsizlik ile kendini Ceylan'a karşı ifade edemez. “ *Sonra da bütün ilgiyi üzerime çekmek istedim, ama aklıma onlardan yoksul olduğum geldi ve bir şey yapabilecek cesareti ve bahaneyi bulamadım. Sanki üzerime geçirilmiş daracık bir fukaralık gömleği bana sıkıntılar veriyordu.* “ (Pamuk,88). Kendini ifade edemedikçe Metin'in Ceylan'a olan aşkı büyümektedir ve aşk Metin adına çaresizlik boyutunda bir anlam kazanmaya başlar. Çaresizlikten dolayı Metin, Ceylan ve annesiyle olan sohbetinde Amerika'da okuyacağına dair yalan söyler. Bir süre sonra Metin ve Ceylan diskoya giderler. Diskoda her iki taraf için de kayda değer bir şey olmaz. Buna rağmen Metin Ceylan'ın kendisine karşı takındığı ilgisiz ve sıkılgan tavrın farkına varır. Bu ilgisizliğin nedenini anlayamamakla beraber Metin, Ceylan ile arasında çeşitli kopukluklar meydana geldiğini düşünür. Metin her ne kadar bunu bir kurmaca olarak kabullense de aslında ikili arasındaki sosyokültürel uçurumun farkındadır “ *Aramızda gizlenmesi gereken bir kopukluk vardı sanki birbirimize sarılarak bunu örtbas etmek istiyorduk*” (Pamuk,127). Gecenin ilerleyen saatlerinde Metin Fikret ve Ceylan'ın birbirine yaklaştığının farkına varır. Ceylan'ı kaybedeceğine dair bir korku duyar. Korku duygusu da kendi içerisinde Metin için bir yenilgiyi doğurur. Metin'in Ceylan ile birlikte gittiği bir başka uzam parti yapılan yer olmuştur. Metin partide çok içmiş, sarhoş olmuş ve sarhoşluğu sayesinde Ceylan'a karşı beslediği duyguları ona söyleme fırsatı bulmuştur. Bununla birlikte Ceylan'a karşı cinsel tutkularını da göstermiş, tecavüz etme girişiminde bulunmuştur. Anlamsal bütünlük içerisinde Ceylan Metin'in bu tutumundan rahatsız olmuş ve onun bu düşüncelerini sarhoşluğunu bahane ederek görmezden gelmiştir. Ertesi gün Ceylan ve Metin yine tekrarlanan partiye katılırlar. Elvis Presley'in plağını unutan Ceylan'a Hasan, Ceylan'ın evine kadar gidip plağı almayı teklif eder. Yol süresince Metin Ceylan'a olan aşkını itiraf eder. Bu sefer sarhoş olmamasına rağmen Ceylan, Metin'i yine görmezden gelir ve duymamış gibi davranır. Ceylan aynı zamanda bir an önce partiye geri dönmek istemektedir. Buna rağmen Metin'in yolu uzatması ve sonunda

arabanın bozulmasıyla Ceylan çok sinirlenir. Ceylan'ın içinde bulunduğu ortam ve durumdan dolayı duyduğu rahatsızlık yüz ifadesine yerleşir ve sinirini bu şekilde Metin'e yansıtmış olur

“ Tamirci çocuk gelince arabayı aydınlığa çektim ve çiğ ışıkların altında Ceylan'ın boş ve acımasız yüzünü gördüm... Ceylan'ın öfkeli ve suçlayıcı bakışına katlanamadığım için, önce arabadan uzaklaştım, sonra tamirci çocukla birlikte arabanın altına girdim. “ (Pamuk,223).

Ceylan bir süre sonra Metin'in arabayı tamir etme adına çabalarının boşa olduğunun farkına varır ve Fikret'i arayarak kendisini almasını ister. Hasan, Ceylan'ın bu tutumundan çok rahatsız olur. Hasan daha önceden yenilgi duygusuna kapıldığı Fikret figürüne Ceylan'ın değer vermesine öfkelenir. Ceylan'ın ilgisinin ve sevgisinin odağı kendi olmalıdır çünkü Metin'e göre Ceylan'ı 'gerçekten' seven kendisidir. Fikret bir süre sonra benzin istasyonuna gelir ve Ceylan'ı alır. Metin bu duruma hemen razı olmaz ve ikili bir yarış içerisine girerler. Yarış sonucunda Fikret Metin'i geçer, Metin'in arabası yokuşu çıktığı esnada bozulur. Bu yenilgi aslında Metin için Ceylan ile sevgili olma umudunun da bir sonu olarak yorumlanabilir. Fikret'in arabasının Alfa-Romeo olması, buna karşılık Metin aracının ise eski bir Anadolu olması aslında ikili arasındaki rekabetin adil olmayan şartlar altında meydana geldiğini de göstermektedir:

“... senin gibi bir kıza kendimi sevdirebilmek için ölümü göze almam gerektiğini biliyorum artık ama şu haksızlığa bak, sen o korkak herifin arabasındasın, viraja girerken, ödleğ herif, bak Ceylan, frene bastı, kırmızıları yandı ve ben sollamak isteyince de, kalleşmiş de, yol da vermiyor, anladın mı, Allahım, ben de zavallının tekiyim” (Pamuk,226).

Arabası yolda kaldıktan sonra Metin, Hasan'ın arkadaşları olan Mustafa ve Serdar tarafından sıkıştırılır. Ders vererek biriktirdiği paranın hepsini Serdar ve Mustafa'ya vermek zorunda kalır. Böylece Metin, hiçbir zaman Ceylan'ın sahip olduğu maddi gelişmişliğe sahip olamayacağını farkına varmış olur.

Anlamsal bağlamda aşk ve maddiyat izleği; Metin'in geçim sıkıntılarına karşılık Ceylan'ın ekonomik refahının yüksek olması, ikisi tanıştıktan sonra Metin'in kendini yeterince iyi ifade edememesi ile birlikte ikili arasında meydana gelen iletişimsizlik ve iletişimsizlik sorunu aşıldıktan sonra Ceylan'ın, Metin'in aşkını yok sayması şeklinde incelenmiştir.

SONUC:

Orhan Pamuk'un Sessiz Ev adlı yapıtında ana figürler Darvinoğlu ailesinden seçilmiş ve bu aile üzerine hikaye kurgulanmıştır. Yapıttaki figürlerin çoğunun kendinin anlatıcı olduğu ve gözlemlerine yer verdiği bölümler bulunmaktadır. Bu sayede her figürün iç yaşantısı daha belirgin biçimde gösterilmiştir. Bu tez çalışmasında yapıtların iç yaşantısı ve duygu durumuna etki eden aşk olgusunun yapıtın genel bütünlüğü içerisinde nasıl ele alındığı sorusunu cevaplamak amaçlanmıştır. Yapıt; aşk ve inanç, aşk ve siyaset/ideoloji ile aşk ve maddiyet kesitlemeleri üzerinden üç anlamsal bölüm içerisinde incelenmiştir.

Bu doğrultuda, aşk ve inanç kesitinde Selahattin ve Fatma figürlerinin ilişkileri ele alınmıştır. Fatma ve Selahattin figürlerinin düşünce yapısı ve inanç farklılıklarının yarattığı tezatların ilişkilerini soktuğu çıkmaz incelenmiştir. Buna göre Selahattin figürünün dindar bir yapıdan uzak oluşu, kendine bir rehber olarak bilimi görüşü buna karşılık karısı Fatma'nın muhafazakâr ve dindar bir birey oluşunun aşklarının yaşanışını imkansız hale getirdiği gözlemlenmiştir

Aşk ve siyaset/ideoloji izlekleri çerçevesinde yapıt incelendiğinde Hasan ve Nilgün'ün ilişkisi ele alınmıştır. Hasan'ın ülkücü kimliğine karşılık Nilgün figürünün komünist bir figür olarak yapıtta öne çıkmıştır. İlişkileri bu yönüyle Hasan'ın beslediği tek taraflı duygulardan öteye gidememiştir. Nilgün figürü Hasan'ın siyasal görüşünü öğrendikten sonra ona karşı mesafeli

yaklaşmış, onunla iletişime girmekten kaçınmıştır. Aşklarının yaşanmasına siyasal fikirlerin etkisi gözlemlenmiştir.

Yapıtta incelenmiş son anlamsal kesiti oluşturan aşk ve maddiyat kesitinde ise Metin ve Ceylan'ın ilişkisi incelenmiştir. Metin'in geçim sıkıntıları yaşamasına karşılık Ceylan'ın maddi yönden refah seviyesinin Metin'e göre çok daha fazla gelişmiş olması aralarında bir engel olmuştur. Metin her ne kadar bu maddi engelleri delerek, sevgisini Ceylan'a kanıtlamak istemişse de bunu başaramamıştır. Maddi engellerin ikilinin aşkı üzerinde bıraktığı olumsuz etki gözlemlenmiştir. Yapılan bu tez çalışmasıyla bireylerin aşk olgusuna yaklaşımının kişiden kişiye değişebileceği ve aşkın yaşanmasına birçok nedenin engel olabileceği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Pamuk, Orhan. Sessiz Ev. Yapı Kredi Yayıncılık; İstanbul, 1983.